

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permisea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 1.127 din 30 noiembrie 2004

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA
din 16 septembrie 2003

în cauza Glod împotriva României *)
(Cererea nr. 41134/98)

Notă:

*) Hotărârea din 16 septembrie 2003 este reprodusă în facsimil.

În cauza Glod împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii J.-P. Costa, președinte; A.B. Baka, C. Bârsan, K. Jungwiert, V. Butkevych, doamnele W. Thomassen, A. Mularoni, judecători; și doamna S. Dolle, grefieră de secție;

după ce a deliberat în camera de consiliu, la datele de 10 septembrie 2002 și 26 august 2003, pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultima dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 41134/98, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, doamna Florica Glod (reclamanta), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului la data de 20 septembrie 1995, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul B. Aurescu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta s-a plâns de refuzul instanțelor, contrar articolului 6 alineatul 1 din Convenție, de a examina legalitatea unei hotărâri administrative, precum și de imposibilitatea de a obține restituirea în natură a unui teren care a aparținut mamei sale, cu încălcarea articolului 1 din Primul Protocol adițional la Convenție.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (conform art. 5 alin. 2 din Protocolul nr. 11 la Convenție).

5. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (conform art. 52 alin. 1 din Regulament), în cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform art. 27 alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit art. 26 alin. 1 din Regulament.

6. La data de 1 noiembrie 2001; Curtea a modificat structura secțiilor sale (art. 25 alin. 1 din Regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, astfel reorganizată (art. 52 alin. 1 din Regulament).

7. Prin decizia din 10 octombrie 2000, Curtea a declarat cererea admisibilă.

8. Atât reclamanta, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform art. 59 alin. 1 din Regulament).

ÎN FAPT

9. Reclamanta s-a născut în anul 1942 și are domiciliul în București.

I. Circumstanțele cauzei

A. Prima acțiune în restituirea terenului

10. În 1991, reclamanta a solicitat Comisiei pentru aplicarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 (numită în continuare *Comisia administrativă*) restituirea a 5,5 hectare (ha) dintr-un teren de 10 ha care aparținuse mamei sale și care reprezentase contribuția acesteia la înființarea unei cooperative agricole de producție, în 1953.

11. Prin scrisoarea din 23 aprilie 1993, Comisia locală din Soveja a informat-o pe reclamantă că nu îi poate restitui terenul solicitat, deoarece acesta fusese atribuit altor persoane care fuseseră deja puse în posesie.

12. Prin decizia din 29 iulie 1993, Comisia județeană a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei acordându-i, în temeiul articolelor 36 și 38 din Legea fondului funciar nr. 18/1991 (numită în continuare *Legea nr. 18/1991*), acțiuni la o societate comercială reprezentând echivalentul a 5,5 ha din terenul care aparținuse mamei sale.

13. Reclamanta a contestat această decizie la Judecătoria Panciu. Ea a subliniat faptul că, acordându-i acțiuni, Comisia a încălcat dreptul său la restituirea în natură a terenului, prevăzut de art. 8 din Legea nr. 18/1991. Invocând totodată și art. 13 din Legea nr. 18/1991, care dispunea că, în zona colinară, atribuirea efectivă a terenurilor se face, de regulă, pe vechile amplasamente, reclamanta a subliniat că ar fi fost posibilă reconstituirea dreptului său

de proprietate pe același amplasament al terenului care aparținuse mamei sale, teren pe care bunicul său construise un bazin de apă.

14. Prin sentința din 31 mai 1995, prima instanță i-a respins cererea. Aceasta a constatat că reclamantei i-au fost acordate, de către Comisia administrativă, acțiuni la o societate comercială reprezentând echivalentul a 5,5 ha de teren. Or, instanța a decis că, potrivit art. 11 din Legea nr. 18/1991, nu este competentă să controleze modalitatea efectivă prin care Comisia administrativă a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei.

15. Reclamanta a introdus recurs împotriva acestei sentințe. Ea a susținut că prima instanță a interpretat în mod eronat art. 11 din Legea nr. 18/1991 întrucât, în temeiul acestui articol, controlul judecătoresc trebuia exercitat și asupra modului în care comisiile reconstituie concret dreptul de proprietate al celui interesat, prin restituirea în natură sau prin acordarea de acțiuni.

Ea s-a plâns și de faptul că instanța nu a făcut o analiză concretă a amplasamentului terenului moștenit de ea, care i-ar fi permis acesteia să stabilească faptul că terenul este situat într-o zonă colinară. Or, reclamanta a subliniat că, într-un astfel de caz, era permisă, conform legii, reconstituirea dreptului său de proprietate pe vechiul amplasament.

16. Prin decizia definitivă din 22 octombrie 1995, Tribunalul Județean Vrancea a confirmat hotărârea primei instanțe. Acesta a respins recursul reclamantei, reamintind că instanțele nu sunt competente să controleze modalitatea efectivă prin care Comisia administrativă a reconstituit dreptul de proprietate al reclamantei, și anume, prin acordarea de acțiuni la o societate comercială.

B. Evenimente ulterioare datei de 22 octombrie 1995: noua cerere în revendicare imobiliară

17. În 1995, societatea A. s-a angajat, în temeiul unui contract de arendă încheiat pe o durată de patru ani cu reclamanta, să exploateze terenul în contul căruia aceasta din urmă obținuse acțiuni și să îi acorde 18% din producția totală de grâu pe care aceasta avea să o realizeze.

18. În 1999, reclamanta a informat societatea A. că dorește să intre în posesia terenului său, cu scopul de a-l exploata individual.

19. După intrarea în vigoare a Legii nr. 1 din 11 ianuarie 2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991, reclamanta a solicitat restituirea în natură și pe vechiul amplasament al întregului teren care aparținuse mamei sale.

20. O scrisoare, datată 21 noiembrie 2001, din partea Primăriei Mărășești arăta că punerea în posesie a reclamantei nu se poate face pe vechiul amplasament, având în vedere că terenurile respective fuseseră atribuite altor persoane, în temeiul Legii nr. 18/1991.

21. Din documentele prezentate reiese că, în februarie 2001 și noiembrie 2002, Comisia administrativă a eliberat două titluri de proprietate pe numele reclamantei, pentru terenuri de 2,5 ha și, respectiv, 7,5 ha, sau un total de 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil. Reclamanta a acceptat 7 ha din acestea, în privința cărora a fost pusă în posesie, dar a refuzat restul, din cauza amplasării, în prezent, pe rolul instanțelor interne se află un litigiu referitor la amplasarea terenurilor restituite reclamantei care, în opinia acesteia, nu corespunde amplasării terenurilor deținute anterior de mama sa.

II. DREPTUL INTERN APLICABIL

22. Prevederile aplicabile ale Legii fondului funciar nr. 18/1991, astfel cum erau formulate la data faptelor în litigiu (publicată în Monitorul Oficial din 20 februarie 1991), dispun următoarele:

Articolul 8

„Stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor care se găsesc în patrimoniul cooperativelor agricole de producție se face în condițiile prezentei legi, prin reconstituirea dreptului de proprietate sau construirea acestui drept.

De prevederile legii beneficiază membrii cooperatori care au adus pământ în cooperativă sau cărora li s-a preluat în orice mod teren de către aceasta, precum și, în condițiile legii civile, moștenitorii acestora (...)”

Articolul 11

„(1) În scopul stabilirii dreptului de proprietate prin reconstituirea sau constituirea acestuia, atribuirii efective a terenurilor celor îndreptățiți și eliberării titlurilor de proprietate, în fiecare comună, oraș sau municipiu, se constituie, prin decizia prefecturii, o comisie condusă de primar.

(2) Comisiile comunale, orașenești sau municipale vor funcționa sub îndrumarea unei comisii județene, numită prin decizia prefecturii și condusă de prefect.

(3) Procedura de constituire și modul de funcționare a comisiilor, precum și modelul și modul de atribuire a noilor titluri de proprietate, se vor stabili prin hotărâre a Guvernului în termen de 15 zile de la data publicării prezentei legi. Din comisii vor face parte cetățeni desemnați de obște din toate categoriile îndreptățite, specialiști și funcționari publici, în comunele constituite din mai multe sate, cetățenii vor fi desemnați proporțional cu ponderea numerică a locuitorilor din fiecare sat.

(4) Comisia județeană este competentă să soluționeze contestațiile și să valideze sau să invalideze măsurile stabilite de comisiile subordonate.

(5) Împotriva hotărârii comisiei județene, cel nemulțumit poate face plângere la judecătoria în raza căreia este situat terenul, în termen de 30 de zile de la data la care a luat cunoștință de soluția dată de comisia județeană.

(8) Controlul judecătoresc se limitează exclusiv la aplicarea corectă a dispozițiilor imperative din prezenta lege cu privire la dreptul de a obține titlul de proprietate, la întinderea suprafeței de teren ce se cuvine și, dacă este cazul, la exactitatea reducerii acestei suprafețe, potrivit legii.”

Articolul 13

„Atribuirea efectivă a terenurilor se face, în zona colinară, de regulă, pe vechile amplasamente (...)”

Articolul 36

„Persoanele ale căror terenuri agricole au fost trecute în proprietate de stat, ca efect al unor legi speciale, altele decât cele de expropriere, și care se află în administrarea unităților agricole de stat, devin la cerere acționari la societățile comerciale înființate în baza Legii nr. 15/1990 din actualele unități agricole de stat (...)”

(...) Numărul de acțiuni primite va fi proporțional cu suprafața de teren în echivalent arabil trecută în patrimoniul statului, fără a putea depăși însă valoarea a 10 ha teren de familie, în echivalent arabil.”

Articolul 38

„În localitățile cu deficit de teren în care terenurile foștilor proprietari se află în proprietatea statului și aceștia nu optează pentru acțiuni în condițiile art. 36 și nu li se pot atribui lor sau moștenitorilor suprafața minimă prevăzută de prezenta lege, comisiile județene vor hotărî atribuirea unei suprafețe de 5.000 m² de familie, în echivalent arabil, la cerere, din terenurile proprietatea statului.

Pentru diferența de teren până la care sunt îndreptățiți foștii proprietari sau moștenitorii lor, potrivit prezentei legi, se aplică corespunzător prevederile art. 36.”

23. Legea nr. 18/1991 a fost republicată în Monitorul Oficial din 5 ianuarie 1998, pentru a include modificările ce i-au fost aduse prin Legea nr. 169/1997, ale cărei dispoziții aplicabile prevăd:

Articolul 6

„Alineatele (4)-(10) ale articolului 11 se abrogă.”

Articolul 44³

„(2) Împotriva hotărârii comisiei județene se poate face plângere la judecătoria (...) în termen de 30 de zile de la comunicare.”

Articolul 44⁶

„Plângerea (...) poate fi îndreptată și împotriva măsurilor de punere în aplicare a art. 36 din prezenta lege, cu privire la stabilirea dreptului de a primi acțiuni în unitățile agricole de stat, reorganizate în societăți comerciale conform Legii nr. 15/1990. ”

Articolul 44⁸

„ Instanța soluționează cauza potrivit regulilor prevăzute în Codul de procedură civilă și în Legea pentru organizarea judecătorească. Pe baza hotărârii judecătorești definitive, comisia județeană, care a emis titlul de proprietate, îl va modifica, îl va înlocui sau îl va desființa.”

24. Prevederile aplicabile ale Legii nr. 1 din 11 ianuarie 2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 169/1997, dispun următoarele:

Articolul 2

„(...) reconstituirea dreptului de proprietate se face pe vechile amplasamente, dacă acestea sunt libere.”

Articolul 3

”Reconstituirea dreptului de proprietate pentru (...) suprafața (...) adusă în cooperativa agricolă de producție, (...) dar nu mai mult de 50 ha de proprietar depozitat, se face integral în localitățile în care există suprafețe de teren agricol constituite ca rezervă la dispoziția comisiei (...) ”

Articolul 8

„Persoanelor fizice cărora li s-a stabilit calitatea de acționar la societățile comerciale (...) în temeiul art. 36 din Legea fondului funciar nr. 18/1991 li se restituie în natură suprafețe de aceeași calitate (...) Atribuirea efectivă a terenurilor se face în zona colinară pe vechile amplasamente (...) ”

ÎN DREPT

I. Cu privire la excepția preliminară ridicată de Guvern

25. Guvernul invocă inadmisibilitatea cererii, motivând aceasta prin lipsa calității de victimă a reclamantei, în sensul art. 34 din Convenție, având în vedere schimbările survenite

în situația de fapt după 22 octombrie 1995. Acesta subliniază că reclamantei i-a fost atribuit dreptul de proprietate asupra a 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil (a se vedea alin. 21 anterior). Or, dacă Guvernul admite că restituirea nu a avut loc pe același amplasament al terenurilor deținute de mama sa, el subliniază faptul că reclamantei i-a fost restituită în natură suprafața integrală care i-a aparținut acesteia din urmă, și anume, 10 ha de teren. De asemenea, Guvernul arată că actuala lege a fondului funciar nu îi mai permite reclamantei să obțină reconstituirea dreptului său de proprietate pe vechiul amplasament.

26. Reclamanta evidențiază faptul că autoritățile împuternicite să pună în aplicare Legea nr. 18/1991 au atribuit terenurile foștilor proprietari unor terți care nu aveau acest drept. Or, reclamantei i-au fost atribuite terenuri necorespunzătoare sau acțiuni, cu toate că prevederile Legii nr. 18/1991 obligau autoritățile să dispună restituirea în natură și, în plus, pe vechiul amplasament, fiind vorba de o zonă colinară, destinată culturii vitei-de-vie.

27. Curtea nu poate să speculeze asupra faptului dacă îi era permis sau nu reclamantei, în temeiul legislației aplicabile la data primei sale cereri în restituire, să obțină terenul pe vechiul amplasament, în condițiile în care instanțele chemate să examineze această problemă cu prilejul contestației introduse de către reclamantă împotriva deciziei Comisiei administrative din 29 iulie 1993 s-au declarat incompetente să soluționeze acest aspect al cererii, citând art. 11 din Legea nr. 18/1991, așa cum dispunea acesta la momentul respectiv. Curtea constată și că un nou litigiu referitor la amplasarea terenurilor restituite reclamantei se află în prezent pe rolul instanțelor interne (conform alin. 21 anterior).

Oricum, Curtea observă că restituirea terenurilor menționată de Guvern se întemeiază pe o altă bază legală decât cea aflată la originea litigiului prezentat în fața Curții și că a avut loc în februarie 2001, pentru o parte din teren, și în noiembrie 2002 pentru restul terenului, adică la aproximativ zece ani de la data la care reclamanta a făcut prima cerere în temeiul Legii fondului funciar.

28. În plus, Curtea constată că plângerile formulate de reclamantă nu se limitează la ingerința autorităților în dreptul său de proprietate, ci se referă și la încălcarea articolului 6 alineatul 1 din Convenție. Or, în lipsa recunoașterii, explicite sau în substanță, a faptului că s-a produs o încălcare a Convenției, precum și în lipsa unei reparații din partea autorităților, reclamanta se poate, în mod incontestabil, pretinde victimă a hotărârii instanțelor că nu sunt competente să examineze o decizie administrativă a Comisiei, cum a fost cazul în speță (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea în cauza *Crișan împotriva României*, cererea nr. 42930/98, alin. 27-30, din 27 mai 2003).

29. Prin urmare, Curtea respinge excepția preliminară ridicată de Guvern.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 6 alineatul 1 din Convenție

30. Reclamanta se plânge, mai întâi de refuzul instanțelor de a examina legalitatea unei decizii a Comisiei administrative. Ea invocă art. 6 alin. 1 din Convenție, ale cărui prevederi aplicabile dispun:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale (...), de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care să decidă (...) asupra contestațiilor sale privind drepturi și obligații cu caracter civil.”

31. Reclamanta evidențiază faptul că instanțele române aveau, în temeiul art. 11 din Legea nr. 18/1991, o competență limitată în ceea ce privește reconstituirea dreptului de proprietate. Această situație a determinat instanțele sesizate prin contestația ei să nu examineze legalitatea reconstituirii dreptului său de proprietate prin acordarea de acțiuni la o societate comercială.

32. Guvernul reamintește că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, dreptul de acces la justiție nu este un drept absolut, ci el poate fi supus unor limitări implicit admise, necesitând, prin natura sa, o reglementare de către stat. Or, el subliniază că, în speță, instanțele interne s-au pronunțat în cazul contestației reclamantei împotriva deciziei Comisiei administrative, respectând limitele competenței atribuite lor prin Legea nr. 18/1991.

33. În observațiile sale complementare, Guvernul subliniază că el nu contestă cele susținute de reclamantă pe terenul art. 6 alin. 1 din Convenție. El precizează, totuși, ca art. 11 din Legea nr. 18/1991, în vigoare la momentul respectiv și care limita competența instanțelor, a fost modificat prin Legea nr. 169/1997. Începând din acest moment, competența instanțelor în materie nu mai este limitată și acestea au posibilitatea să examineze toate aspectele de fapt și de drept ale deciziilor pronunțate de Comisia administrativă.

34. Curtea constată că procedura în litigiu făcea referire la legalitatea unei decizii a Comisiei administrative privitoare la dreptul reclamantei, așa cum era prevăzut de Legea fondului funciar, de a obține restituirea unui bun imobiliar, drept ce îmbracă, incontestabil, un caracter civil, în sensul alin. 1 al art. 6 menționat anterior, care este, prin urmare, aplicabil în speță.

35. Curtea reamintește că, fiind vorba de decizii referitoare la drepturi și obligații cu caracter civil, art. 6 alin. 1 din Convenție dispune ca deciziile luate de autorități administrative care nu îndeplinesc cerințele acestei prevederi să fie supuse controlului ulterior al unui organ judiciar cu competență deplină (a se vedea cauza *Crișan împotriva României*, citată anterior, alin. 24; cauza *Ortenberg împotriva Austriei*, hotărârea din 25 noiembrie 1994, seria A nr. 295-B, p. 49-50, alin. 31; cauza *Stallinger și Kuso împotriva Austriei*, hotărârea din 23 aprilie 1997, *Culegere de decizii și hotărâri* 1997-II, p. 679-680, alin. 51).

36. Curtea consideră, mai întâi, că respectiva Comisie administrativă care s-a pronunțat, la 29 iulie 1993, asupra cererii reclamantei în restituirea terenului, numită prin ordin al Prefectului și condusă de acesta din urmă, în temeiul art. 11 din Legea nr. 18/1991, nu respectă condiția de independență în raport cu executivul și nu poate, prin urmare, să constituie o "instanță", în sensul art. 6 alin. 1 sus-menționat (conform, *mutatis mutandis*, *Crișan împotriva României*, sus-menționată, alin. 25; *Sramek împotriva Austriei*, hotărârea din 22 octombrie 1984, seria A nr. 84, p. 17, alin. 42). Din cele prezentate rezultă că, pentru a fi îndeplinite cerințele art. 6 alin. 1 din Convenție, e necesar ca persoana interesată să poată

supune deciziile luate de autoritatea administrativă în cauza controlului ulterior al unui organ judiciar cu competență deplină.

37. Or, Curtea constată, în această privință, că instanțele sesizate de reclamantă printr-o contestație împotriva deciziei prin care Comisia administrativă îi atribuisese acțiuni s-au declarat incompetente să controleze legalitatea acesteia, în temeiul art. 11 din Legea nr. 18/1991, așa cum era formulat la momentul respectiv.

38. Curtea ia act cu interes de modificarea legislativă indicată de Guvern referitor la extinderea competenței, de acum înainte nelimitată, a instanțelor chemate să se pronunțe cu privire la legalitatea deciziilor administrative ale Comisiei (conform dreptului intern aplicabil, în special alin. 23 anterior). Totuși, prevederile legale care reglementau, la momentul faptelor, competența instanțelor judecătorești sesizate cu o contestație împotriva unei decizii a Comisiei și aplicarea lor, în speță, de către instanțe, au determinat, în cauza, imposibilitatea reclamantei de a supune deciziile emise de o autoritate administrativă care nu îndeplinește calitățile unei "instanțe", în sensul articolului 6 alineatul 1 din Convenție, verificării ulterioare a unui organ judiciar cu competență deplină.

39. În lumina celor prezentate, Curtea apreciază că această imposibilitate a instanțelor, datorată legislației interne în vigoare la data respectivă, de a stabili dacă reclamanta îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a obține restituirea în natură a terenului și, în plus, pe vechiul amplasament, constatăată în cadrul contestației reclamantei împotriva deciziei administrative care statua asupra drepturilor sale civile, aduce atingere substanței dreptului său de acces la justiție.

40. Prin urmare, se constată o încălcare a articolului 6 alineatul 1 din Convenție.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție

41. Reclamanta apreciază că, din cauza modului în care a fost soluționată contestația sa de către instanțele interne, s-a adus atingere dreptului la respectarea bunurilor sale, garantat de articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție, potrivit căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

42. Guvernul susține că reclamanta nu a suferit nici o atingere a dreptului său de proprietate și face trimitere la decizia în cauza *Malhous împotriva Republicii cehe*, cererea nr. 33071/96, C.E.D.O. 2000-XII). În subsidiar, acesta apreciază că o eventuală atingere a dreptului de proprietate al reclamantei ar fi într-atât de infimă, încât ar putea intra în marja de apreciere a statului.

43. Reclamanta contestă argumentele Guvernului și precizează că sus-menționata cauza *Malhous împotriva Republicii cehe* nu este aplicabilă în speță. Ea arată că, spre deosebire de domnul Malhous, ea îndeplinea condițiile prevăzute de lege pentru a obține restituirea în natură și, în plus, pe vechiul amplasament, întrucât terenul aparținuse mamei sale, dar instanțele sesizate au refuzat să se pronunțe asupra acestui aspect, invocând limitele legale ale competenței lor. Ea precizează, în această privință, faptul că, la data intrării în vigoare a legii, terenul său făcea parte din patrimoniul cooperativei agricole de producție și că acesta este situat, așa cum prevede art. 13 din Legea nr. 18/1991, într-o zonă colinară, și anume, în apropierea localității Panciu, județul Vrancea.

44. În observațiile sale complementare, ulterioare datei de 10 septembrie 2002, data la care camera a declarat cererea admisibilă, Guvernul apreciază că art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție nu este aplicabil în speță, reclamanta neavând nici un bun actual, nici o speranță legitimă, în sensul jurisprudenței constante a Curții.

45. Curtea apreciază că problemele ridicate de Guvern în observațiile sale complementare și-ar avea locul mai degrabă în cadrul unei excepții preliminare care să susțină incompatibilitatea *rationae materiae* a acestui capăt de cerere cu prevederile Convenției. Ridicată pentru prima dată după pronunțarea deciziei de admisibilitate în cauză, o asemenea excepție este tardivă, având în vedere că Guvernul a decăzut din dreptul de a formula excepții, (a se vedea, între altele, *mutatis mutandis*, *Ceteroni împotriva Italiei*, hotărârea din 15 noiembrie 1996, *Culegere de decizii și hotărâri* 1996-V, p. 1755-1756, alin. 19).

46. Oricum, Curtea consideră, ținând cont de concluziile formulate la alineatele 38-40 anterioare, că nu este necesar să se pronunțe asupra acestui capăt de cerere (a se vedea, între altele, *mutatis mutandis*, hotărârile *Laino împotriva Italiei*, cererea nr. 33158/96, alin. 25, C.E.D.O. 1999-1; *Zanghi împotriva Italiei*, hotărârea din 19 februarie 1991, seria A nr. 194-C, p. 47, alin. 23; *Biserica catolică din Canne* împotriva Greciei, hotărârea din 16 decembrie 1997, *Culegere de decizii și hotărâri* 1997-VHI, alin. 50).

IV. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

47. Conform art. 41 din Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul material și moral

48. Reclamanta solicită cu titlu de prejudiciu material acordarea a 3 ha de teren situate în proximitatea terenului de 7 ha care i-a fost deja restituit sau, în subsidiar, o sumă corespunzătoare valorii bunului imobiliar menționat, pe care o apreciază la 6.000 euro. Ea solicita, în plus, 10.000 euro pentru prejudiciul moral cauzat de refuzul autorităților, vreme de aproape zece ani, de a o pune în posesie cu terenul pe vechiul sau amplasament, fapt ce i-a

provocat suferințe fizice și psihice, i-a afectat starea sănătății și a determinat apariția unui sentiment de nedreptate și tensiune permanentă.

49. Guvernul se opune acordării sumelor cerute de reclamantă. El remarcă, în această privință, că, urmare a modificărilor survenite în situația de fapt, reclamanta a obținut restituirea în natură a 8 ha de vie și 2 ha de teren arabil, adică totalitatea suprafeței de teren deținută de mama sa. Or, el subliniază că, având în vedere schimbarea destinației terenurilor pe perioada regimului comunist, precum și titlurile de proprietate atribuite deja unor terți asupra unor terenuri aflate în proximitatea terenului reclamantei, este în mod obiectiv imposibil ca aceasta să fie pusă în posesie pe același amplasament. Guvernul e de părere că nu se poate stabili nici o legătură de cauzalitate între suferințele invocate de aceasta și pretensele încălcări ale prevederilor Convenției.

50. Curtea evidențiază că singurul element luat în considerare în acordarea satisfacției echitabile este, în speță, faptul că reclamanta nu a beneficiat de acces la justiție pentru a contesta deciziile Comisiei administrative, ce statuau asupra drepturilor sale cu caracter civil. Curtea nu poate să speculeze care ar fi fost soluția contestației în caz contrar, dar nu consideră nerezonabilă aprecierea că persoana interesată a suferit o pierdere reală de șansă (a se vedea cauzele *Pelissier și Sassi împotriva Franței*, cererea nr. 25444/94, alin. 80, C.E.D.O. 1999-11; *Crișan împotriva României*, sus-menționată, alin. 36). Pronunțându-se în echitate, așa cum prevede articolul 41 din Convenție, Curtea acordă reclamantei suma de 4.000 euro pentru prejudiciile însumate.

B. Dobânzi de întârziere

51. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca centrală europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE :

1. respinge excepția preliminară ridicată de Guvern;
2. hotărăște că a fost încălcat articolul 6 alineatul 1 din Convenție;
3. hotărăște că nu este necesar să se pronunțe asupra capătului de cerere fondat pe articolul 1 din Primul Protocol adițional la Convenție;
4. hotărăște că:
 - a) statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 alin. 2 din Convenție, 4.000 euro pentru prejudiciul material și moral, plus orice sumă care i-ar putea fi reținută cu titlu de impozit, urmând a fi achitați în lei românești, conform ratei de schimb aplicabile la momentul plății;

b) această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca centrală europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

5. respinge de acordare a unei satisfacții echitabile pentru surplus.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la data de 16 septembrie 2003, în aplicarea art. 77 alin. 2 și 3 din Regulamentul Curții.